

Forslag til nytt

# Prinsippprogram

## for Sosialistisk Venstreparti



SOSIALISTISK VENSTREPARTI



# Innhold

Vår tids oppgaver .....	3
1. En økologisk bærekraftig økonomi.....	4
Et miljøvennlig Norge .....	4
Framtidsrettet næringsliv for hele landet ....	4
Kunnskap og forskning.....	5
Infrastruktur.....	5
2. Et Norge som deler godene.....	6
Kamp mot klasseforskjeller.....	7
Demokratisk styring.....	7
Et godt arbeidsliv .....	7
En sterk velferdsstat .....	7
3. Frihet for alle, ikke for de få .....	9
Demokrati og rettigheter .....	9
Deltakelse.....	9
Personvern .....	9
Kultur .....	9
Feminisme: frigjøring og likestilling.....	10
Migrasjon og mangfold .....	10
4. Global rettferdighet .....	12
Demokratisering av internasjonal økonomi..	12
Global omfordeling .....	12
Internasjonale miljø- og klimautfordringer ....	12
En fredelig verden.....	13
Internasjonal organisering .....	13
Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.....	13
Forandring er mulig .....	14

Prinsippprogramkomiteen ble nedsatt av SVs landsstyre 29. november 2009 med følgende mandat:

Den forberedende prinsippprogramkomiteen skal senest innen utgangen av september 2010 legge fram et forslag til nytt prinsippprogram for SV. Det skal videre legges til rette for en bred partiprosess fram til vedtak på landsmøtet i mars 2011. Komiteen har, i samarbeid med sentralstyret, ansvar for å legge fram et opplegg for bred debatt i partiet.

Programforslaget skal slå fast SVs grunnverdier og hovedprinsippene for SVs politiske arbeid. Det skal beskrive SVs langsiktige politiske mål, og inneholde en overordnet makt- og samfunnsanalyse. Det er et mål at programmet er av en slik art at det har lang holdbarhet og bare er gjenstand for mindre endringer på landsmøtene hvert fjerde år.

Komiteen har bestått av følgende medlemmer:

Bård Vegar Solhjell, Akershus/sentralstyret (leder)

Kirsti Bergstø, Finnmark (nestleder)

Ingrid Fiskaa, Rogaland/sentralstyret

Ahmad Ghanizadeh, Buskerud

Rolf Jørn Karlsen, Telemark/sentralstyret

Hans Olav Lahlum, Oppland

Ellen Pedersen, Nordland

Dag Seierstad, Oppland/landsstyret

Heidi Sørensen, Oslo

Kjersti Tommelstad, Nord-Trøndelag

Torbjørn Urffjell, Aust-Agder

Tina Åsgård, Hordaland

Jan Olav Andersen, Oslo/sentralstyret

Mali Steiro Tronsmoen, SU

Ellen Pedersen trakk seg underveis i arbeidet på grunn av stor arbeidsbelastning.





# 1. En økologisk bærekraftig økonomi

157. **SVs mål er et økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig samfunn. Det er et samfunn der makt og ressurser er rettferdig fordelt, og der naturen ikke overbelastes. Det er fullt mulig å skape et slikt samfunn, men det krever dyptgripende endringer i måten vi organiserer økonomien på.**

166. **Folks kunnskap og arbeidskraft er det viktigste for å skape en slik økonomi. Samfunnet må derfor systematisk investere i utdanning, forskning og et godt arbeidsliv. For at framtidens generasjoner skal ha tilgang til et godt miljø, stabilt klima og rikt naturmangfold, må hensynet til miljø være gjennomgripende i alt vi foretar oss.**

## 176. Et miljøvennlig Norge

177. For at Norge skal være et foregangsland i miljøpolitikken, mener SV at alle samfunnsbeslutninger skal bygge på noen grunnleggende miljøprinsipper:

- 180. • Prinsippet om *bærekraftig utvikling* gir vår generasjon ansvar for å gi kommende generasjoner like god tilgang til natur og miljøressurser som vi selv har.
- 184. • *Føre-var-prinsippet* sier at tvilen skal komme naturen til gode når miljøkonsekvensene av et tiltak er usikkert, og at mangel på kunnskap ikke skal hindre tiltak for å redde truet natur.
- 188. • Prinsippet om at *forurenseren skal betale* for miljødeleggelsene betyr at miljøkostnadene tas hensyn til i alle beslutninger.
- 191. • Prinsippet om *samlet belastning* betyr at inngrep i naturen ikke skal vurderes isolert, men ut i fra tilstanden til og den totale belastningen for økosystemet.
- 195. • Prinsippet om bruk av *best tilgjengelig teknologi* er viktig for at ny miljøvennlig teknologi skal tas i bruk så raskt som mulig.

199. Klimaendringene er vårt største miljøproblem, og Norge må gå foran og vise at det er mulig å lage et klimavennlig samfunn. Redusert energiforbruk er blant de viktigste klimatiltak vi kan gjennomføre. Energibruken må også bli mer effektiv. Gjennom energiøkonomisering kan vi erstatte bruk av fossile brennstoff med fornybar energi, redusere utslipp av klimagasser og spare naturen for unødvendige inngrep.

208. Vi må legge om fra fossil til fornybar energi, redusere transporten og gjøre den mer miljøvennlig. Et framtidig næringsliv basert på klimavennlig produksjon må erstatte olje- og gassutvinning, og fangst og lagring av CO<sub>2</sub> må tas i bruk der fossil energi fremdeles skal brukes i stor skala. Slik kan vi utnytte norske ressurser og skape arbeidsplasser uten å komme i konflikt med miljøet. SV er mot atomkraft på grunn av risikoen for ulykker med potensielt svært store skadevirkninger, og et uløst problem med atomavfall. I prosessen med å produsere atomkraft, dannes også stoffer som kan brukes til å produsere atomvåpen. SV ser derfor kamp mot atomkraft og atomvåpen som to sider av samme sak.

223. Norge har et rikt og særegent naturmangfold vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. SV vil sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse. Vi vil opprettholde og verne natur- og kulturlandskap, og styrke allemannsretten og allmennhetens interesser. Samtidig vil vi legge til rette for at alle kan utøve friluftsliv og bruke naturen, også som grunnlag for verdiskaping.

232. Utslipp av farlige miljøgifter og kjemikalier som skader helse og miljø må stanses. SV vil stanse utslippene av ikke-nedbrytbare miljøgifter, og begrense luftforurensingen særlig i utsatte områder. Avfall er ressurser på avveie, og skal så langt det er mulig gå til materialgjenvinning og energigjenvinning.

239. Det er store samfunnsomstillinger som vil avgjøre om vi klarer å løse miljøproblemene, men enkeltmennesket må også bidra. Det offentlige må legge til rette slik at det er enkelt å leve miljøvennlig, og at det lønner seg å ta miljøvennlige valg i hverdagen.

244. Transportpolitikken er avgjørende for om vi er i stand til å skape et samfunn som er økologisk og sosialt bærekraftig. Det er transportpolitikken som avgjør om vi klarer å skape byer med gode og trygge bomiljøer, og transportvalgene for fremtiden styrer mye av mulighetene for å redusere klimautslippene. SV mener kollektivtransporten skal være ryggraden i transportsystemet.

## 253. Framtidsrettet næringsliv for hele landet

254. Næringspolitikken skal bidra til produksjon av nødvendig varer og tjenester. SV vil ha et miljøvennlig næringsliv som skaper arbeidsplasser over hele landet. Næringslivet skal være variert og basert på kunnskap og lokale forutsetninger. Sentralisering og maktkonsentrasjon skal aktivt motvirkes. Et slikt næringsliv legger grunnlaget for bærekraftig ressursbruk og god fordeling av makt og inntekter. Dette er avgjørende veivalg for samfunnet som ikke kan overlates til markedskreftene.

265. Et næringsliv basert på kvalitet, kompetanse, produktivitet og nytenkning er mer robust enn et næringsliv som bare konkurrerer på pris. Engasjerte og kompetente arbeidstakere er nødvendige for framtidens arbeidsplasser. God næringspolitikk betyr satsing på forskning, kompetanse og innovasjon. SVs næringspolitikk er basert på fire prinsipper:

- 272. • *Vi skal produsere det samfunnet trenger*: SVs næringspolitikk handler om å finne mekanismer som støtter utviklingen og utbredelsen av nødvendige produkter og tjenester. Næringspolitikken må derfor ha en idé om hva samfunnet trenger, men ikke får – for eksempel gode miljø- og klimaløsninger, og stimulere bedrifter til innovasjon på disse områdene
- 279. • *Kunnskap og kompetanse*: Forpliktende samarbeid mellom fagbevegelsen, næringslivet og myndighetene har gitt et høyt lønnsnivå og små lønnsforskjeller. Det forutsetter at arbeidskraften har en kompetanse som gjør den attraktiv, og tvinger bedriftene til høy produktivitet. Dette er et viktig konkurransefortrinn for næringslivet i Norge, som næringspolitikken må forsterke.
- 287. • *Økologisk og sosial bærekraft*: Næringslivet skal høste av ressursene innenfor naturens tåleevne, slik at fornybare ressurser opprettholdes, klimautslipp reduseres kraftig og naturmangfoldet bevares. Næringslivet skal tilby faste stillinger med et godt lønnsnivå og et godt arbeidsmiljø.
- 293. • *En desentralisert næringsstruktur*: Levedyktige og varierte arbeidsplasser må finnes der folk bor. Lokalsamfunns nærhet til ressursgrunnlaget legger bedre til rette for høyere kvalitet, mindre sløsing, flere arbeidsplasser og mer demokratisk kontroll. Det betyr blant annet satsing på desentralisert, småskala landbruk og fiskeri, og industri- og tjenesteproduksjon, og kultur og reiseliv i distriktene.

302. SV ønsker en variert næringsstruktur. Dette bidrar til større verdiskaping, bedre innovasjon og flere arbeidsplasser.

306. Fisk, matjord av høy kvalitet, skog og vannkraft er Norges viktigste fornybare naturressurser. Et viktig mål for næringspolitikken er å forvalte disse ressursene på en bærekraftig måte, slik at de også kan komme framtidige generasjoner til gode.

311. SV vil motarbeide all næringsvirksomhet som er basert  
 312. på dyremishandling eller uforsvarlig dyrehold.  
 313.  
 314. SV vil legge til rette for et sterkt næringsliv også etter  
 315. oljealderen. Norge skal fortsatt være en industrinasjon  
 316. basert på høy kompetanse. Satsing på miljøteknologi  
 317. kan kompensere for en reduksjon i oljeaktiviteten. Økt  
 318. støtte til omstilling og utvikling må kombineres med  
 319. miljøavgifter, strengere krav om teknologistandarder  
 320. og tiltak for klimareduksjoner.

321.  
 322. Fornybar energi skal legge grunnlaget for  
 323. industriproduksjon og eksport av miljøteknologi.  
 324. Energieffektivisering må være en viktig del av  
 325. industripolitikken.

326.  
 327. Tjenestesektorens del av sysselsetting og verdiskaping  
 328. er i vekst. Her er det næringer som stiller store krav til  
 329. utdanning og kompetanseutvikling, og næringer der  
 330. arbeidsforholdene må ivaretas langt bedre enn i dag.

## 331. Kunnskap og forskning

332. Kunnskap er kilde til innsikt, dannelse, verdiskaping  
 333. og maktutjevning. Vi vokser som land og som  
 334. mennesker ved å vite og forstå mer. Norges viktigste  
 335. formue er menneskers kunnskaper og arbeidsevne. SV  
 336. vil derfor satse på utdanning og opplæring, utvikling  
 337. og forskning. Det er sentrale investeringer i utvikling  
 338. av næringsliv og offentlig sektor.

339.  
 340.  
 341. SV prioriterer barnehage og skoler med høy kvalitet,  
 342. rom for alle og kompetente ansatte. Det er viktig for  
 343. alle barn å få utvikle sine evner og talenter, bli sett som  
 344. menneske, og beherske ferdigheter og kunnskap som er  
 345. nødvendig for å kunne delta i samfunnet. Ved siden av  
 346. å lære teoretiske og faglige perspektiver og ferdigheter,  
 347. vil SV at barn og unge skal få utfolde seg kreativt, kunne  
 348. tenke kritisk og samarbeide med andre mennesker.

349.  
 350. SV går inn for en helhetlig skoledag som kombinerer  
 351. fag, fysisk aktivitet, mat og andre praktiske, sosiale og  
 352. estetiske aktiviteter. Frafall i opplæring må bekjempes  
 353. med tidlig innsats, tydelige forventninger og tettere  
 354. oppfølging. En mer praktisk skole og en styrket  
 355. lærlingordning i tett samarbeid med næringsliv og  
 356. offentlig sektor, samt å sikre alternative utdanningsveier  
 357. er viktig.

358.  
 359. Grunnforskning er en viktig basis for å utvikle  
 360. samfunnet videre og framtidig verdiskaping. SV vil  
 361. sikre at det er tilstrekkelig ressurser til grunnforskning.  
 362. Prinsippet om forskningens frihet må vernes. Samtidig  
 363. ønsker SV at det skal forskes mer på de viktigste  
 364. utfordringene for samfunnet, for eksempel på  
 365. klimaspørsmål og utvikling av velferdsstaten. Dette  
 366. må gjenspeiles i forskningspolitikken.

367.  
 368. Universitets- og høyskolesektoren har en viktig rolle  
 369. i samfunnet. Den skal gi lik rett til utdanning,  
 370. arbeidskraft som samfunnet trenger og bidrag til  
 371. kunnskapsbasert offentlig debatt. Universiteter og  
 372. høyskoler må være offentlig finansiert, og bygge på et  
 373. bredt kunnskaps- og læringssyn. Studenter og akademisk  
 374. ansatte gjør et samfunnsnyttig arbeid ved å tilegne seg  
 375. og utvikle kunnskap, og må gis gode arbeids- og  
 376. læringsforhold.

## 377. Infrastruktur

378. En framtidsrettet næringspolitikk må kombineres  
 379. med en satsing på infrastruktur som reduserer tidsbruk  
 380. og transportbehov. Det er en offentlig oppgave å bidra  
 381. med nødvendig infrastruktur og store investeringer som  
 382. bygging av jernbane, kollektivtrafikk veier, havner,  
 383. flyplasser og telekommunikasjoner. Dette er viktige  
 384. områder for samfunnsutviklingen som må sees i  
 385. sammenheng med hverandre. Det krever demokratisk  
 386. styring, og utbyggingen kan derfor ikke overlates til  
 387. markedskreftene.

388.  
 389. SV mener at offentlig eierskap innenfor  
 390. kollektivtransporten er nødvendig for å sikre god  
 391. samhandling og gode tilbud innenfor transportsektoren.  
 392. Privatdrevne tilbud med offentlige driftstilskudd må  
 393. møtes med økte krav om samordning med andre  
 394. kollektivtilbud. I tillegg mener SV det må legges vekt på  
 395. å utvikle tilpasset transporttilbud i tynnere befolkede  
 396. områder.

## 2. Et Norge som deler godene

397. SV arbeider for et samfunn med små forskjeller, et trygt  
398. arbeidsliv og en god velferdsstat der alle har makt over  
399. sine egne liv.  
400.
401. I Norge har vi gjort viktige framskritt for å redusere  
402. forskjeller i makt og økonomi. Arbeiderbevegelsen har  
403. gjennom gjensidig solidaritet og organisert kamp  
404. oppnådd velstandsøkning, en sterk velferdsstat og en  
405. hånd på rattet i samfunnsstyringa.  
406.
407. En sterk venstreside og en sterk fagbevegelse har skapt  
408. den nordiske modellen. Kjernen i den er et organisert  
409. arbeidsliv med en sterk fagbevegelse, mindre sosiale  
410. forskjeller enn i andre europeiske land og en  
411. skattefinansiert universell velferdsstat. Den nordiske  
412. modellen har også vist seg omstillingsdyktig.  
413.
414. Norge har også kommet langt i forhold til likestilling og  
415. deltakelse. Kvinnebevegelsen har kjempet fram  
416. permisjonsordninger, full barnehagedekning og andre  
417. tiltak som sikrer kvinners rettigheter og yrkesdeltakelse.  
418.
419. Samtidig lever vi fortsatt i et samfunn med store  
420. klasseforskjeller. I Norge som ellers i verden er folks liv  
421. og framtidsmuligheter begrenset av den ulike tilgangen  
422. på makt og ressurser. Motsetningen mellom arbeidere og  
423. kapitaleiere er en grunnleggende motsetning i alle  
424. kapitalistiske samfunn. Styrkeforholdet mellom arbeid  
425. og kapital varierer i ulike samfunn og til ulike tider, og  
426. er avgjørende for hvordan samfunnet ser ut.  
427.
428. Også andre motsetninger og konflikter er viktige for å  
429. forstå og forbedre samfunnet. Kvinnebevegelsen,  
430. miljøbevegelsen og fredsbevegelsen har tilført kampen  
431. for rettferdighet nye og viktige dimensjoner. Grupper  
432. med svake talerør og liten makt har slåss fram  
433. rettigheter som sikrer større grad av like muligheter for  
434. alle. Det er ikke mulig å forstå makt og motmakt i det  
435. moderne Norge uten å vektlegge ulike perspektiver og  
436. krefter. Et rettferdig Norge er også et Norge som er  
437. likestilt, bærekraftig, tolerant og åpent mot verden  
438.
439. Velferden bygges ut, men offentlig sektor holder ikke  
440. tritt med den voksende private rikdommen. Det truer  
441. oppslutningen om velferdsstaten. Forskjellene har økt  
442. mellom fattige og rike både i Norge og andre land.  
443. Samtidig byr inkludering av innvandrere og økende  
444. miljøproblemer på nye utfordringer for utvikling av  
445. næringsliv og velferdsstaten i Norge.  
446.
447. Det vi har oppnådd er verdt å forsvare. Men det er skapt  
448. gjennom politisk kamp, og vil bare forbedres gjennom  
449. politisk kamp. Styrken til fagbevegelsen, andre folkelige  
450. bevegelser og den politiske venstresida vil avgjøre om vi  
451. kan utvikle velferd og arbeidsliv og begrense kapitalens  
452. makt.  
453.
454. SV vil arbeide for politiske reformer som begrenser  
455. kapitalens maktgrunnlag og som øker maktmulighetene  
456. til de sosiale bevegelsene og vanlige folk.  
457.
458. **Dissens 1.**  
459. Et mindretall på fem (Jan O. Andersen, Kirsti Bergstø,  
460. Ingrid Fiskaa, Mali Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård)  
461. foreslår følgende som erstatning for kapitlet over:  
462.
463. SV arbeider for et samfunn uten klasseforskjeller der den  
464. enkelte yter etter evne og får etter behov. Slik er det ikke  
465. i dagens klassesamfunn. Også i Norge er folks liv og  
466. framtidsmuligheter begrenset av den ulike tilgangen på  
467. makt. Mindretallet eier mesteparten av samfunnets  
468. ressurser og har stor innflytelse over sentrale  
469. beslutninger.  
470.
471. Motsetningen mellom arbeidere og kapitaleiere er en  
472. grunnleggende motsetning i alle kapitalistiske samfunn.  
473. Styrkeforholdet mellom arbeid og kapital varierer i ulike  
474. samfunn og til ulike tider, og er avgjørende for hvordan  
475. samfunnet ser ut. Arbeiderklassen i Norge har gjennom  
476. gjensidig solidaritet og organisert kamp oppnådd  
477. velstandsøkning, en sterk velferdsstat og en hånd på  
478. rattet i samfunnsstyringa. Kvinnebevegelsen har kjempet  
479. fram velferdsordninger som sikrer kvinners rettigheter  
480. og yrkesdeltakelse.  
481.
482. Siden 1980-tallet har kapitalkreftene i Norge og  
483. Europa vært på offensiven for å svekke fagbevegelsens  
484. rettigheter og velferdsstaten. Fri flyt av kapital,  
485. deregulering av økonomien og overføring av makt  
486. fra demokratisk valgte organer til markedet er drevet  
487. igjennom uten bred debatt eller folkelig støtte.  
488.
489. Det pågår i dag en omfattende interessekamp. Det er  
490. en kamp om makt og om hvem som skal kontrollere  
491. ressursene. Den sterke omfordelingen fra fellesskapet  
492. til private, og fra arbeid til kapital, forrykker  
493. styrkeforholdet mellom samfunnsgruppene i Norge og i  
494. verden. Maktforholdene i arbeidslivet er forskjøvet – fra  
495. fagbevegelse og demokratiske organer til multinasjonale  
496. selskaper og finansinstitusjoner.  
497.
498. Konsekvensen av den nye økonomiske verdensordenen  
499. er større forskjeller i samfunnet. Forskjellene øker  
500. mellom fattige og rike i land som Norge, og også  
501. mellom fattige og rike i fattige land. En viktig årsak til  
502. dette er at kapitalen unndrar seg skattlegging og at en  
503. økende andel av skattene legges på lønnsinntakere. I  
504. Norge har en sterk fagbevegelse og venstresida kjempet  
505. for å bevare og forbedre velferden, men også har  
506. vanskeliggjøres dette arbeidet av sterke kapitalkrefter.  
507. Norge er en del av verden og utviklingen i Norge  
508. avhenger også i stor grad av den globale  
509. interessekampen.  
510.
511. Multinasjonale selskaper dominerer nå store deler av  
512. internasjonal økonomi. Kamp om å tiltrekke seg  
513. investeringer sammen med manglende politisk regulering  
514. gjør at disse selskapene langt på vei kan diktere  
515. politikkenes handlingsrom i ulike land.  
516.
517. Resultatet av kapitalkreftenes offensiv er også synlig  
518. i offentlig sektor. Privatisering, etablering av kunstige  
519. markeder og konkurranse, samt import av  
520. styringssystemer fra privat sektor, har bidratt til å  
521. undergrave lønns- og arbeidsvilkår, og samtidig svekket  
522. de offentlige tjenestenes kvalitet og mulighetene til å  
523. styre dem politisk.  
524.
525. Den demokratiske kontrollen av kapitalen er svekket, og  
526. resultatet er en spekulasjonsøkonomi der et fåtall kan ta  
527. ut enorme gevinster, mens fellesskapet må ta regningen  
528. når det går galt. Dette fører til økende uforutsigbarhet  
529. og sårbarhet i økonomien, og bidrar til å skape og  
530. utdype omfattende kriser.  
531.
532. Økonomisk krise skaper arbeidsløshet, fattigdom og  
533. marginalisering av nye samfunnsgrupper. Globalt er det  
534. en sterk vekst i arbeiderklassen. Nye grupper i

535. samfunnet, eksempelvis lærere og sykepleiere, har mistet  
536. sin trygge posisjon i arbeidslivet. En mer sammensatt og  
537. omfangsrik arbeiderklasse skaper grobunn for nye  
538. allianser. I dette ligger det store muligheter for en  
539. organisert fag- og arbeiderbevegelse til å gjenerobre  
540. makt og demokratisere samfunn og arbeidsliv.  
541.  
542. SV vil møte den nye situasjonen i norsk og internasjonal  
543. økonomi gjennom å bidra til en ny, demokratisk  
544. mobilisering nedenfra – gjennom fagbevegelse,  
545. kvinnebevegelse, miljøbevegelse, innbyggerinitiativ  
546. knyttet til viktige enkeltsaker og andre  
547. interesseorganisasjoner som kjemper for sosiale  
548. rettigheter.  
549.  
550. SV vil bruke sin posisjon til å drive frem politiske  
551. reformer som begrenser kapitalens maktgrunnlag og  
552. som øker maktgrunnlaget for de sosiale bevegelsene og  
553. vanlige folk. Slik kan vi oppnå et Norge som deler  
554. godene.

#### 555. Kamp mot klasseforskjeller

556. SV arbeider for at alle mennesker kan delta aktivt i  
557. styringa av samfunnet, og har avgjørende makt over sine  
558. egne liv. Slik er det ikke i dag. Vi lever i et  
559. klassesamfunn. Men klasseskiller kan erstattes av  
560. rettferdig fordeling og mer demokrati. En trygg økonomi  
561. for den enkelte og små forskjeller er en viktig  
562. forutsetning for den enkeltes frihet og mulighet til å  
563. utfolde seg. Store klasseforskjeller skaper fattigdom,  
564. river ned tillit i samfunnet, er negativt for folkehelse,  
565. skaper sosiale problemer og bidrar til mer kriminalitet.  
566.  
567. Avregulering og liberalisering av økonomien har de siste  
568. tiårene gitt økende sosiale forskjeller i Norge og andre  
569. vestlige land, etter en lang periode med mindre  
570. forskjeller. En viktig grunn er at arbeidstakernes andel  
571. av verdiskapingen har sunket, mens eiernes andel har  
572. økt. Det må sees i sammenheng med økt konkurranse  
573. over landegrensene der lønn og arbeidstakernes  
574. rettigheter har blitt en viktig konkurransefaktor. EUs  
575. indre marked har bidratt sterkt til dette. Gjennom  
576. EØS-avtalen møter Norge den samme trusselen.  
577.  
578. De økonomiske forskjellene må reduseres gjennom  
579. arbeid og utdanningsmuligheter til alle, sammen med  
580. mer innflytelse og større andel av verdiskapingen til  
581. arbeidsfolk.  
582.  
583. Sosial dumping er allerede et problem i norsk arbeidsliv,  
584. og kan bli en større trussel framover. Viktigste mottiltak  
585. vil være å sikre flest mulig arbeid, sterke fagforeninger,  
586. høyt nivå på de sosiale ytelsene og gode universelle  
587. velferdsgoder.  
588.  
589. Skattesystemet må bidra til en mer rettferdig fordeling  
590. av samfunnets ressurser. Personer med høy inntekt og  
591. formue må betale mer til fellesskapet enn i dag. Personer  
592. med lave inntekter må få lavere skatt. Skatt er viktig for  
593. en direkte omfordeling, og for å finansiere en universell  
594. velferdsstat som gir like muligheter uavhengig av  
595. økonomi og bakgrunn.  
596.  
597. For mange mennesker er fattige, ofte på grunn av  
598. langvarig arbeidsløshet, varige helseproblemer,  
599. funksjonshemninger eller bostedsløshet. Dette må  
600. bekjempes med universelle velferdsordninger, god  
601. fordeling og en målrettet politikk overfor mennesker  
602. som faller utenfor.

#### 604. Demokratisk styring

605. SV ønsker å regulere og styre markeder for å sikre  
606. en rettferdig fordeling av makt og ressurser, unngå  
607. forurensing og legge grunnlag for den enkeltes frihet.  
608. Styring skjer gjennom eierskap, lovregulering og med  
609. økonomiske virkemidler  
610.  
611. Det skal være offentlig eierskap til naturressurser  
612. som gir betydelig grunnrente, og det bør være offentlig  
613. eierskap i dominerende selskaper i markeder som er av  
614. avgjørende økonomisk betydning for landet, deriblant  
615. finansmarkedet og utvinning av de viktigste norske  
616. naturressursene. Det skal være offentlig eierskap til  
617. kritisk infrastruktur som for eksempel samferdsel og  
618. energiforsyning, for å sikre en demokratisk og best  
619. mulig utbygging og drift av samfunnet.  
620.  
621. Historien har vist at uregulerte finansmarkeder fører  
622. til økonomiske kriser, og gjør demokratisk styring  
623. vanskeligere. Konkurranse innen bank- og  
624. finansbransjen har skapt spekulasjonsbobler og  
625. lånefinansiert overforbruk. Finanssektoren må endres  
626. til først og fremst å ivareta sin kjerneoppgave, som er å  
627. skaffe kapital til realøkonomien. SV vil arbeide nasjonalt  
628. og internasjonalt for en sterkere regulering av  
629. finanssektoren. Det bør være strenge begrensninger på  
630. hvor dominerende posisjon et selskap kan ha, og klare  
631. retningslinjer for hvordan dominerende posisjoner eller  
632. konkurser skal håndteres.  
633.  
634. Retten til et hjem er grunnleggende. Det norske  
635. boligmarkedet er blant de minst regulerte i Europa.  
636. For å motvirke dette vil SV ha et mer regulert  
637. boligmarked med større innslag av ikke-kommersielle  
638. utleieboliger, mer stabile boligpriser, mindre  
639. forskjellsbehandling av boligeiere og boligleiere, og  
640. bedre tilbud til bostedsløse.  
641.  
642. Et godt arbeidsliv

643. Retten til arbeid er en grunnleggende menneskerett.  
644. Arbeidsløshet er sløsing med samfunnets viktigste  
645. ressurs.  
646.  
647. Styrkeforholdet mellom arbeidstakere og arbeidsgivere  
648. er avgjørende for hvorvidt forskjellene i samfunnet økes  
649. eller reduseres, og for hvordan velferdsstaten utvikles. Et  
650. organisert arbeidsliv og en sterk fagbevegelse er  
651. grunnpilarer i den norske og nordiske  
652. arbeidslivsmodellen. Denne modellen er resultat av et  
653. kompromiss mellom arbeidstakere og kapitaleiere.  
654. Svekket fagbevegelsen trues grunnlaget for dette  
655. kompromisset.  
656.  
657. I den norske modellen for lønnsdannelse har  
658. arbeidslivets parter en sjølstendig rolle gjennom frie og  
659. sentrale forhandlinger. Det er viktig at denne modellen  
660. forsvares og utvikles slik at også målene om likelønn og  
661. en god lønnsutvikling i offentlig sektor ivaretas.  
662.  
663. Omfattende sosial dumping er en trussel mot lønnsnivå  
664. og faglige rettigheter, men også mot sentrale deler av  
665. velferdsstaten. SV vil derfor styrke fagbevegelsens  
666. mulighet til å bekjempe sosial dumping.  
667.  
668. Arbeidstakerne må få en større andel av produktivitets-  
669. veksten. SV vil arbeide for at en større del av denne tas  
670. ut som kortere arbeidstid og betalt utdanning.

671. SV mener at alle skal ha rett til heltidsstilling. SV vil  
672. arbeide for et inkluderende arbeidsliv, hvor forholdene  
673. legges best mulig til rette for eldre arbeidstakere og  
674. arbeidstakere med ulike helsemessige problemer.  
675.  
676. SV vil forsvare og utvide streikeretten. Muligheten til  
677. omfattende inngrep i streikeretten ved for eksempel bruk  
678. av tvungen lønnsnemnd må avskaffes. Myndighetenes  
679. behov for å beskytte vitale samfunnsinteresser må  
680. ivaretas på måter som ikke begrenser muligheten til  
681. arbeidskamp.  
682.  
683. En sterk velferdsstat

684. I Norge har vi valgt å løse viktige velferdsoppgaver i  
685. fellesskap. SV vil videreutvikle en modell som sikrer at  
686. alle har tilgang til utdanning, helsebehandling og omsorg  
687. uavhengig av inntekt. Dette er viktig fordelingspolitikk,  
688. men det er også en viktig forutsetning for verdiskaping.  
689. Velferdsstatens framtid er uløselig knyttet til kampen for  
690. små økonomiske forskjeller, et organisert arbeidsliv, og  
691. sentrale lønnsoppgjør.  
692.  
693. Et utjevnet folketrygdsystem skal være velferdsstatens  
694. grunnmur. Velferdsstaten skal gi skole, barnehage,  
695. helsetjenester og omsorg av god kvalitet til alle. I tillegg  
696. er det nødvendig med målrettede ordninger for grupper  
697. med fysiske, psykiske eller sosiale utfordringer.  
698. Velferdstjenester og helsetjenester skal i hovedsak være  
699. finansiert gjennom skattesystemet. Offentlig utdanning  
700. skal være gratis. SV mener vi som samfunn er tjent med  
701. å betale det det koster å bevare velferdsstaten. Å løse  
702. oppgaver i fellesskap gir oss bedre og billigere tjenester  
703. enn om de skulle håndteres av den enkelte. SV vil ha et  
704. skatte- og avgiftsnivå som kan finansiere en god  
705. velferdsstat.  
706.  
707. Velferdsstaten må ta utgangspunkt i *tidlig innsats*.  
708. Barnehage, skole og skolefritidsordning er sentrale  
709. institusjoner for å sikre et godt grunnlag gjennom  
710. mestring og kunnskap. Tidlig innsats betyr å forebygge  
711. framfor å reparere. Denne tankegangen må styrkes innen  
712. helsevesenet, men også i barnevern og de sosialfaglige  
713. tjenestene. På sikt er tidlig innsats det mest effektive  
714. tiltaket for å hindre frafall i skolen og for å bekjempe  
715. av sosiale problemer.  
716.  
717. Velferdsstaten må også ta utgangspunkt i vårt behov  
718. for *trygghet*. Pensjonssystemet skal gi mulighet for en  
719. verdig avgang fra arbeidslivet og en trygg alderdom.  
720. Trygdesystemet skal gi inntektssikring ved  
721. arbeidsledighet, sykdom, funksjonshemming og ulykker.  
722. Gode og tilpassede tilbud må være tilgjengelig for alle  
723. eldre.  
724.  
725. Utvikling av tverrfaglige samhandling mellom ulike  
726. tjenester i velferdsstaten for å redusere byråkrati,  
727. forbedre kvaliteten på tjenestene og gjøre det enklere  
728. å tilpasse tjenestene til menneskers ulike behov, er en  
729. viktig utfordring.  
730.  
731. Det er et offentlig ansvar å sørge for velferd for alle.  
732. Større innslag av private tilbydere av velferdstjenester  
733. bidrar til å undergrave dette ansvaret, og svekker den  
734. demokratiske styringen av tilbudet. SV vil satse på,  
735. utvide og utvikle velferdsstaten. Det offentlige må ta  
736. større ansvar for velferdstilbudet enn i dag. Dette  
737. betyr blant annet å ta større ansvar for rehabilitering  
738. og tannhelse. Samtidig må velferdsstaten romme et  
739. større mangfold av tilbud. SV vil satse systematisk på

## 2. Et Norge som deler godene

740. å styrke ansattes medbestemmelse i utviklingen av  
741. velferdsstaten. Medvirkning fra brukergrupper, foresatte  
742. og pårørende trengs også for å utvikle gode  
743. tjenestetilbud. Større makt til dem som er direkte  
744. involvert i og berørt av velferdstjenestene er SVs  
745. hovedstrategi for en god, treffsikker, mangfoldig og  
746. ubyråkratisk velferdsstat.

747.  
748. Privatisering kan true oppslutningen om, kvaliteten  
749. på og kompetansen i velferdsstaten. De ansatte innen  
750. velferd må få ha fokus på å gi mottakerne best mulige  
751. tjenester, ikke på å skape overskudd for sin arbeidsgiver.  
752. SV går derfor mot konkurranseutsetting og privatisering  
753. av offentlige tjenester.

754.  
755. Ideelle drevne tilbud er en viktig del av velferds-  
756. samfunnet som kan fornye og utvikle det. Disse er bygd  
757. på engasjement, ikke på å hente ut profitt. SV arbeider  
758. for langsiktige og stabile vilkår for ideelle aktører. SV  
759. vil forbedre vilkårene for ideelle velferdstilbud for å  
760. stimulere til utvikling av flere slike på bekostning av  
761. kommersielle tilbud.

### 762. **Dissens 2.**

763. Et mindretall på fem (Jan O. Andersen, Kirsti Bergstø,  
764. Ingrid Fiskaa, Mali Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård) vil  
765. erstatte avsnittet over med følgende:

766. Ideelle organisasjoner utgjør i dag en viktig og  
767. nødvendig del av velferdstilbudet. SV arbeider for  
768. langsiktige og stabile vilkår for ideelle aktører, og er  
769. imot at kommersielle tilbud får etablere seg på deres  
770. bekostning.

771.  
772. SV er mot markedsretting av offentlig sektor, og ønsker  
773. ikke at modeller for kjøp og salg av varer tas i bruk på  
774. arbeid med mennesker. Vi må tvert imot bygge velferd  
775. på tillit til de ansatte og respekt for den enkelte.  
776. Kunstige markeder i offentlig sektor forhindrer  
777. helhetstenking, forutsigbarhet og samarbeid, og skaper  
778. uproduktivt kontrollbyråkrati.

779.  
780. Alle viktige velferdstjenester, også sykehus, må være  
781. tilgjengelig så nært folk som mulig. Dette må samtidig  
782. veies mot hensynet til rekruttering og robuste fagmiljøer.  
783. SV ønsker en sterkere demokratisk styring av  
784. finansiering, innhold og geografisk plassering for  
785. sentrale velferdstjenester, og et klart politisk ansvar  
786. for prioriteringene som gjøres.  
787.

# 3. Frihet for alle, ikke for de få

788. **Vår mulighet til å bestemme over**  
789. **egne liv og delta i samfunnet, er**  
790. **det som gjør oss fri.**  
791.  
792. **Markedskreftenes dominans på**  
793. **stadig flere arenaer gjør oss**  
794. **mindre fri. SV vil motarbeide en**  
795. **kommersialisering av alle sider av**  
796. **folks liv. Et mangfoldig samfunn**  
797. **der mennesker har politiske og**  
798. **sosial rettigheter og ikke opplever**  
799. **diskriminering, gir frihet til flere. SV**  
800. **vil derfor utvide demokratiet og la**  
801. **folkestyre erstatte markedsmakt.**

802. **Demokrati og rettigheter**  
803. Brede og sterke folkelige bevegelser kjempet utover i  
804. det forrige århundre gradvis frem en rekke demokratiske  
805. rettigheter og institusjoner. Å forsvare, styrke og  
806. videreutvikle det levende og brede folkestyret er en  
807. av venstresidens viktigste oppgaver i vårt århundre.  
808. Internasjonalt går utviklingen i retning av at flere land  
809. avviker diktaturer, og at demokratiske institusjoner og  
810. rettigheter utvides. Samtidig ser vi at land utvikler seg  
811. økonomisk uten å utvikle et godt demokrati. Globale  
812. selskapers makt begrenser lands handlingsfrihet, og politisk  
813. styring med produksjon av varer og tjenester på en del  
814. områder reduseres. Mange viktige samfunnsavgjørelser  
815. fattes i lukkede rom hvor de avgjørelsene angår ikke har  
816. noen stemme, eksempelvis på grunn av privatisering.  
817. Dette bidrar til en avmakt som kan svekke folks tiltro til  
818. de demokratiske institusjonene og partipolitikken.  
819.  
820. En profesjonalisering av politikken kan øke avstanden  
821. mellom folk flest og det politiske systemet. Samtidig  
822. opplever vi på mange områder en økende politisk  
823. deltakelse og aktivitet utenom de tradisjonelle  
824. partipolitiske kanalene både nasjonalt og internasjonalt.  
825.  
826. SV vil være garantisten for det grunnleggende prinsippet  
827. om frie og hemmelige valg med allmenn stemmerett. Vi  
828. vil kompromissløst forsvare og styrke ytringsfriheten,  
829. organisasjonsfriheten og religionsfriheten, som er viktige  
830. forutsetninger for reelt demokrati.  
831.  
832. SV vil gjøre det lettere å få stemmerett for personer med  
833. lovlig opphold i Norge. Mange unge med kunnskaper  
834. og politisk engasjement får ikke sjansen til politisk  
835. påvirkning, derfor vil SV senke stemmerettsalderen og  
836. sikre ungdomsorganisasjoner innflytelse. SV vil arbeide  
837. for målrettede tiltak mot underrepresentasjon for  
838. kvinner og for etniske minoriteter, og herunder økt bruk  
839. av kvotering.  
840.  
841. Økt rettighetsfesting har vært viktig for utsatte grupper  
842. og som utvidelse av velferdsstaten. Når rettighetsfesting  
843. kombineres med begrensede resurser, omfattende  
844. byråkrati eller kunstige markeder, stilles det omfattende  
845. krav til folk som vil bruke sine rettigheter. Lovfesting  
846. sikrer ikke bare individets rett gjennom å redusere  
847. folkevalgte og fagfolks makt, men det øker også  
848. individets ansvar for egen skjebne, og gir folkevalgte og  
849. eksperter tilsvarende mulighet til å fraskrive seg ansvar.  
850. SV vil balansere dette gjennom å fullfinansiere de  
851. rettigheter som vedtas, tilstrebe universelle løsninger  
852. og ivareta demokratiet gjennom å begrense bruken av  
853. detaljert rettighetslovgivning.

854. **Dissens 3.**  
855. Et mindretall på tre (Rolf Jørn Karlsen, Heidi Sørensen,  
856. Torbjørn Urffjell) vil erstatte avsnittet over med følgende:  
857.  
858. Økt rettighetsfesting gjennom konvensjoner og lover har  
859. vært viktig både for utsatte grupper og som utvidelse av  
860. velferdsstaten. Rettigheter bidrar til mer demokrati,  
861. fordi det sikrer grupper som ikke når opp i ordinære  
862. beslutningsprosesser.

863.  
864. En fri samfunnsdebatt er demokratets livsnerve. SV vil  
865. derfor forsvare og styrke ytringsfrihetens kår. Det  
866. innebærer å forsvare retten til ytringer også når de kan  
867. oppleves som sårende eller krenkende hos majoriteten  
868. eller en minoritet. Å hindre eller motarbeide at disse  
869. kommer til uttrykk i offentligheten er ikke veien å gå for  
870. å vinne fram i kampen for mangfold, toleranse og  
871. likeverd. SV vil bekjempe eierkonsentrasjon i media for  
872. å sikre gode kår for ytringsfrihet. SV vil styrke ansattes  
873. rett til å uttale seg offentlig om saker som angår  
874. arbeidsplassen, og vil bekjempe alle forsøk på å  
875. innskrenke arbeidstakernes ytringsfrihet.

876.  
877. **Dissens 4.**  
878. Et mindretall på fem (Jan O. Andersen, Kirsti Bergstø,  
879. Ingrid Fiskaa, Mali Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård) vil  
880. stryke «Det innebærer å forsvare retten til ytringer også  
881. når de kan oppleves som sårende eller krenkende hos  
882. majoriteten eller en minoritet. Å hindre eller motarbeide  
883. at disse kommer til uttrykk i offentligheten er ikke veien  
884. å gå for å vinne fram i kampen for mangfold, toleranse  
885. og likeverd.» i avsnittet over.

886.  
887.  
888. Samene er Norges urfolk, og har sine rettigheter nedfelt i  
889. ILO-konvensjonen og FN-erklæringen om urfolk. Det  
890. norske samfunnet må sikre samenes rett til å bevare og  
891. videreutvikle sitt språk, sin kultur og sine næringer,  
892. blant annet ved å styrke Sametinget. Også Norges fem  
893. nasjonale minoriteter – jøder, kvener, rom, romani og  
894. skogfinner – har en særegen historie og kultur de må gis  
895. rom for å bevare og videreutvikle.

896.  
897. **Deltakelse**  
898. Fagorganisering er den viktigste strategien for å utvide  
899. vanlige folks økonomiske makt. Kapitalens  
900. internasjonalisering må møtes med en internasjonal  
901. arbeidssolidaritet. Vi må også utvikle nye økonomiske  
902. styringsredskaper, styrke eksisterende styringsordninger  
903. og utvide offentlig eierskap.

904.  
905. SV vil utvikle den tredje sektor i norsk økonomi og  
906. næringsliv, basert på samvirke og bedrifter eiet av  
907. de ansatte. Demokrati på arbeidsplassen vil gi mer  
908. innflytelse over arbeidshverdagen, stimulere til å finne  
909. mer effektive løsninger, og gi mer fokus på trygge  
910. arbeidsplasser enn børsverdien i selskaper.  
911.  
912. En styrking av vårt representative demokrati kan bare  
913. skje gjennom at avstanden mellom folk og elite redu-  
914. seres. Det er viktig å sikre høy valgdeltagelse i alle lag av  
915. befolkningen. Åpenhet og informasjon er en forutsetning  
916. for aktiv deltakelse og mulighet for påvirkning av  
917. politiske prosesser. SV vil arbeide for økt bruk av  
918. direkte demokrati som folkeavstemninger og deltakende  
919. budsjettprosesser, for å gjøre folk flest til aktive og  
920. ansvarlige deltagere, ikke bare passive tilskuere til den  
921. politiske prosessen. SV vil slik arbeide for et sosialistisk  
922. folkestyre med utjevning av makt og eiendom.

# 3. Frihet for alle, ikke for de få

## 923. **Personvern**

924. Tiltak som hver for seg kan være fornuftige på områder  
925. som helse, samferdsel og justis setter personvernet under  
926. sterkt press. Bruken av registrering og kontroll av  
927. opplysninger om oss øker. Den teknologiske utviklingen  
928. åpner stadig for nye metoder for overvåkning og  
929. kontroll av privatpersoner, ansatte og ulike grupper.  
930. SV vil ha strenge restriksjoner når det gjelder muligheten  
931. til lagring av opplysninger om folks kommunikasjon og  
932. bevegelser. Det samme gjelder adgang til kamera-  
933. overvåking og avlytting.  
934.  
935. Retten til integritet og vern om personlige forhold er et  
936. grunnleggende prinsipp som står over myndigheters  
937. ønske om kontroll og kunnskap.  
938.

## 939. **Kultur**

940. Kultur gjør samfunnet rikere og gir menneskene bedre  
941. muligheter til å utvikle sine egne, skapende evner. Kultur  
942. har en sterk egenverdi, men bidrar også til bedre helse,  
943. livskvalitet, utdanning, næringsutvikling og fred. Et  
944. hovedmål med kulturpolitikken må være å sikre alle  
945. mennesker tilgang til et mangfoldig kulturtilbud. SV  
946. vil bekjempe en utvikling der kommersialisering på  
947. kulturfeltet innsnevrer dette mangfoldet.  
948.  
949. Alle må gis mulighet til å oppleve kunstformer der  
950. de bor. Dette er en særlig utfordring for skolen og  
951. kunstinstitusjonene. I skolen må alle få muligheten til  
952. selv å arbeide med kunstneriske og estetiske uttrykk.  
953.  
954. Aktive og kvalifiserte kunstnerne må kunne leve av sin  
955. kunst, og ha arbeidsvilkår som gjør dem i stand til å  
956. skape kunst og kultur av høy kvalitet.  
957.  
958. I språk- og litteraturpolitikken skal det offentlige sørge  
959. for at de offisielle språkene bokmål, nynorsk, samisk og  
960. tegnspråk utvikles gjennom at det skapes og formidles  
961. rik og variert litteratur og bruksprosa. I mediepolitikken  
962. er det særlig viktig å sikre kvalitet og mangfold.  
963. Kulturminnevernspolitikken skal sørge for samfunnets  
964. felles hukommelse. SV vil ha en friluftslivs- og  
965. idrettspolitikk som både stimulerer til masseaktivitet  
966. og idrett på toppnivå.  
967.

## 968. **Feminisme: frigjøring og likestilling**

969. SVs mål er et samfunn der kjønn ikke skal begrense  
970. folks frihet. Alle mennesker skal ha like muligheter i  
971. samfunnet, uavhengig av kjønn, seksuell orientering  
972. eller kjønnsuttrykk.  
973.  
974. Norge er et av verdens mest likestilte land. Det er ikke  
975. tilfeldig, men skyldes den innsatsen venstresida og  
976. kvinnebevegelsen i Norge har lagt ned gjennom mer  
977. enn hundre år. Kvinner i Norge har i dag rettigheter og  
978. muligheter de fleste kvinner i verden ikke har. Men det  
979. er fortsatt langt igjen før et likestilt samfunn er oppnådd.  
980.  
981. SV er et feministisk parti. Det betyr at vi erkjenner at  
982. kvinner undertrykkes politisk, sosialt og økonomisk – og  
983. at vi vil gjøre noe med det. Kvinner er underrepresentert  
984. i maktposisjoner, kvinner eier mindre og tjener mindre  
985. enn menn. Det skyldes maktstrukturer i samfunnet som  
986. holdes oppe av tradisjon, kultur og økonomi. SV er  
987. tilhenger av å ta i bruk radikale virkemidler for å  
988. endre strukturene som opprettholder kjønnsmakten  
989. i samfunnet, herunder kvotering av kvinner til  
990. maktposisjoner.

991. Norge har et av Europas mest kjønnsdelte arbeids-  
992. markeder. Samtidig har tradisjonelle kvinneyrker  
993. vesentlig lavere status og lønn enn tradisjonelle  
994. mannsyrker. Kvinner tjener i gjennomsnitt mindre  
995. enn menn, jobber oftere deltid og er oftere ansatt i  
996. midlertidige stillinger. Mange kvinner er økonomisk  
997. avhengige av partneren sin. I tillegg gjør kvinner  
998. fortsatt de fleste ulønnede oppgavene i familien.  
999.  
1000. Økonomisk selvstendighet er nøkkelen til kvinne-  
1001. frigjøring. Kampen for likelønn og rett til heltidsarbeid  
1002. må derfor være en bærebjelke i det feministiske arbeidet.  
1003.  
1004. Arbeidslivet må legges til rette slik at det er enkelt  
1005. for kvinner og menn å forene arbeid og barneomsorg.  
1006. Kortere arbeidsdag må være ett mål i dette arbeidet.  
1007. Samtidig må omsorgen for barn fordeles likere mellom  
1008. mødre og fedre. Menns rett til permisjon må styrkes, og  
1009. samfunn og arbeidsliv må endres slik at både menn og  
1010. kvinner tar del i omsorgen for barn. SV vil arbeide for  
1011. permisjonsordninger og andre velferdstiltak som bidrar  
1012. til økt likestilling i familien.  
1013.  
1014. Kampen for likestilling mellom kvinner og menn må  
1015. rette en særlig oppmerksomhet mot kvinner med  
1016. innvandrerbakgrunn. Det må legges til rette for at  
1017. kvinner med innvandrerbakgrunn oppnår økonomisk  
1018. selvstendighet slik at de er i stand til å ta egne valg. I  
1019. dette arbeidet er det nødvendig med særskilte ordninger  
1020. som øker sysselsetningen blant kvinner med  
1021. innvandrerbakgrunn.  
1022.  
1023. Kvinner er overrepresentert blant verdens fattige. I  
1024. mange land foregår fortsatt en systematisk, formell  
1025. diskriminering av kvinner. Mange kvinner har ikke makt  
1026. og myndighet over egen kropp og seksualitet, og får ikke  
1027. muligheten til arbeid og utdanning. Samtidig vet vi at  
1028. kvinnene ofte er nøkkelen til utvikling i fattige land.  
1029. SV vil styrke vekten på kvinners rettigheter i den  
1030. internasjonale politikken.  
1031.  
1032. Kjønnsrollene som gutter og jenter vokser opp med,  
1033. er en viktig del av grunnlaget for kjønnsmakten i  
1034. samfunnet. Skolen og barnehagen må bidra til å bryte  
1035. ned disse kjønnsrollene. For SV er målet å bli kvitt alle  
1036. forventninger og fordommer basert på kjønn fordi de  
1037. stenger for menneskers livsutfoldelse og frihet. Økt vekt  
1038. på utseende og kropp rammer spesielt unge jenter, men  
1039. virker begrensende på alle mennesker. Forventninger  
1040. knyttet til kropp og utseende bidrar til usikkerhet,  
1041. ufrihet og kjøpepress. En egen skjønnhetsindustri  
1042. tjener enorme summer på kosmetiske operasjoner og  
1043. skjønnhetsprodukter. SV vil bekjempe dette  
1044. skjønnhetstyraniet.  
1045.  
1046. Det mest ekstreme utslaget av maktforholdet mellom  
1047. menn og kvinner kommer til uttrykk gjennom menns  
1048. vold mot kvinner. Dette er et alvorlig samfunnsproblem i  
1049. vårt land og internasjonalt. Vold mot kvinner og barn  
1050. brukes systematisk som våpen i konflikter. I Norge ser vi  
1051. at nåværende eller tidligere partnere ofte begår  
1052. voldshandlingene. Det må en langt større og mer  
1053. systematisk innsats til fra samfunnets side for å  
1054. bekjempe denne volden. På samme måte må seksuell  
1055. trakassering av kvinner ses som et samfunnsproblem, og  
1056. ikke som et problem for den enkelte kvinne.

1057. Prostitusjon er et uttrykk for maktforhold som gjør  
1058. menneskers kropp og seksualitet til en salgsvare,  
1059. samt en tung drivkraft for menneskehandel.  
1060.  
1061. Salg av kvinner og barn er blitt en milliardindustri  
1062. på linje med våpenhandel og narkotikaomsetning.  
1063. Sexindustrien er vår tids slavehandel. Det er en trussel  
1064. mot menneskeverdet når kroppen blir redusert til en  
1065. vare som kan kjøpes for penger. Derfor arbeider SV mot  
1066. porno og prostitusjon. SV vil bekjempe alle former for  
1067. barneporno og alt annet misbruk av barn.  
1068.  
1069. SV vil bekjempe all diskriminering, vold og trakassering  
1070. på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsuttrykk.  
1071. Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner skal ha de  
1072. samme rettighetene og mulighetene som mennesker med  
1073. heterofil orientering. Norge må være en pådriver i det  
1074. internasjonale arbeidet for å styrke rettighetene og bedre  
1075. livsvilkårene for lesbiske og homofile..  
1076.

## 1077. **Migrasjon og mangfold**

1078. SV arbeider for et inkluderende samfunn der mangfold  
1079. er grobunn for personlig og samfunnsmessig utvikling.  
1080. SV mener vi som samfunn har en plikt til å ta i mot  
1081. mennesker med beskyttelsesbehov, og til å arbeide  
1082. internasjonalt for å styrke rettighetene til mennesker på  
1083. flukt. SV er et antirasistisk parti. Vi vil aktivt bekjempe  
1084. rasisme, diskriminering og fremmedfrykt i samfunnet.  
1085.  
1086. Migrasjon har vært en like selvsagt del av menneskenes  
1087. historie som det å være bofast. Også norsk historie viser  
1088. dette. Tidligere har stor andel av vår befolkning  
1089. utvandret til USA på jakt etter et bedre liv. Nå er det  
1090. Norge som et rikt og trygt land som har tiltrukket seg  
1091. mennesker som ønsker arbeid eller beskyttelse.  
1092.  
1093. Migrasjon kan skje frivillig, som oftest økonomisk  
1094. motivert, eller tvunget, for eksempel som følge av sult,  
1095. krig eller menneskehandel. Det er gode grunner til å  
1096. anta at den globale migrasjonen vil øke på grunn av  
1097. fattigdom, økologiske katastrofer, konflikter og  
1098. befolkningsvekst.  
1099.  
1100. Norge må føre en human og solidarisk flyktning- og  
1101. asylpolitikk. Vi ønsker en liberal og regulert  
1102. innvandring til Norge.  
1103.  
1104. Behovet for arbeidskraft kommer til å øke i framtiden,  
1105. ikke minst i offentlig sektor. Også innvandring vil være  
1106. nødvendig for å dekke behovet for arbeidskraft i  
1107. framtiden. Omfanget av arbeidsinnvandring må  
1108. vurderes i sammenheng med våre behov og mulighetene  
1109. det gir for mennesker i fattige land.  
1110.  
1111. Mennesker med innvandrerbakgrunn, urbefolkning og  
1112. nasjonale minoriteter gjør Norge til et flerkulturelt  
1113. samfunn. Mennesker med bakgrunn i ulike kulturer  
1114. lever sammen og påvirker hverandres liv. Mangfoldet i  
1115. det flerkulturelle samfunnet er et gode. Det gjør  
1116. samfunnet rikere på kunnskap, kulturuttrykk, meninger  
1117. og livssyn.  
1118.  
1119. I det flerkulturelle samfunnet må det være rom for store  
1120. forskjeller i levemåte, kultur og religion.

1121. Men skal et slikt samfunn fungere, må det også finnes et  
1122. sett med felles rettigheter og plikter i bunn. SV vil bygge  
1123. det flerkulturelle samfunnet på demokrati,  
1124. menneskerettigheter, ytringsfrihet og sosial utjamning.  
1125. Vår kamp for likestilling innebærer en støtte til individer  
1126. og minoriteter som ønsker likebehandling og forståelse  
1127. for sin kultur, men også at vi aldri kan godta kulturelle  
1128. eller religiøse unnskyldninger for diskriminering eller for  
1129. å begrense den enkeltes frihet.  
1130.  
1131. I en global verden blir det mer og mer vanlig at  
1132. mennesker kan ha flere tilhørigheter. Det trenger ikke  
1133. å gjøre folk til mindre lojale borgere av Norge. Vårt  
1134. fellesskap skal ha rom for mange måter å være norsk på.  
1135.  
1136. I et samfunn med stort livssynsmangfold, må staten være  
1137. livssynsnøytral. SV arbeider for en sekulær stat. Et slikt  
1138. samfunn krever imidlertid at livssynsfriheten er sterk.  
1139. Gjennom prinsippet om en tolerant sekularisme vil vi  
1140. arbeide for respekt for enkeltmenneskets rett til å tro,  
1141. samtidig som fellesinstitusjonene i samfunnet er  
1142. livssynsnøytrale. SV vil derfor avskaffe  
1143. statskirkeordningen og sikre at sentrale institusjoner og  
1144. ritualer er livssynsnøytrale, samtidig som de enkelte  
1145. trossamfunn får frihet og støtte til å drive sin  
1146. virksomhet.  
1147.  
1148. Inkludering handler om at alle som bor i Norge skal  
1149. ha like muligheter og plikter til å bidra og til å delta  
1150. i fellesskapet. Inkludering er en toveis prosess. Både  
1151. storsamfunnet og minoritetene må tilpasse seg.  
1152. Innvandrerbefolkningen i Norge har generelt lavere  
1153. utdanning og lavere inntekt, og rammes oftere av  
1154. arbeidsledighet enn befolkningen som helhet. En politikk  
1155. for arbeid til alle og mindre klasseforskjeller er derfor  
1156. det viktigste bidraget til bedre inkludering. Arbeid og  
1157. språkkunnskaper henger nøye sammen og er nøkkelen  
1158. til et liv som aktiv deltaker i samfunnet.  
1159. Velferdsordninger må innrettes slik at de bidrar til  
1160. inkludering, og ikke hindrer folk i å ta utdanning eller  
1161. delta i arbeidslivet.

# 4. Global rettferdighet

1162. **Verden har ressurser nok til at alle**  
1163. **mennesker kan leve godt, men disse**  
1164. **er grovt urettferdig fordelt. For å få**  
1165. **en rettferdig og fredelig verden**  
1166. **trengs en radikal omfordeling av makt**  
1167. **og ressurser, en energibruk som ikke**  
1168. **skaper farlige klimaendringer og en**  
1169. **økonomi underlagt demokratisk**  
1170. **styring.**

1171.  
1172. **Motkreftene mot demokratisering og**  
1173. **utjevning er sterke. Endring er bare**  
1174. **mulig gjennom politisk og faglig**  
1175. **organisering, og solidarisk kamp på**  
1176. **nasjonalt og globalt nivå.**

1177. En tøylesløs kapitalisme er verken økologisk, økonomisk  
1178. eller sosialt bærekraftig, og gir sterk maktkonsentrasjon  
1179. hos store, transnasjonale konserner. Økonomisk makt  
1180. samlet på få hender er en trussel mot reelt demokrati.  
1181. Konsentrasjon av privat eierskap til kapital er kilden til  
1182. mye av forskjellene i samfunnet. Det er derfor nødvendig  
1183. å finne former for samfunnsmessig styring som setter  
1184. strengere rammer for kapital og ressursforvaltning på  
1185. viktige områder, og som gir mer demokrati.

1186.  
1187. Verden er i endring. USA får konkurranse av Kina som  
1188. den dominerende økonomiske stormakt, og store land  
1189. i Asia, Amerika og Afrika spiller en sterkere rolle i  
1190. internasjonal økonomi. Nye globale maktforhold  
1191. skaper ikke automatisk en mer rettferdig verden.  
1192. Enorme forskjeller mellom rike og fattige land, og  
1193. internt i det enkelte land, vanskeliggjør omstilling til et  
1194. økologisk og sosialt bærekraftig samfunn. Selv om  
1195. mange kommer seg ut av fattigdom, består store  
1196. forskjeller og utbytting. Maktforholdene i internasjonal  
1197. økonomi sender kapitalstrømmer fra sør til nord, og  
1198. skaper mer urettferdighet.

1199.  
1200. **Demokratisering av internasjonal økonomi**  
1201. En tøffere global kapitalisme nødvendiggjør en styrking  
1202. av motkreftene. For å skape rettferdig fordeling av  
1203. makt og ressurser og hindre miljøproblemer, må  
1204. markeder styres og økonomien demokratiseres.  
1205. Arbeidstakeres rettigheter må forsvares mot presset  
1206. fra internasjonal konkurranse. Miljøet må forsvares  
1207. gjennom å sikre at forurenser må betale for all  
1208. forurensing og gjennom forbud mot farlige utslipp.  
1209. Rettferdig fordeling må sikres gjennom globale skatter  
1210. og en bedre utviklingspolitikk.

1211.  
1212. Slike hensyn er viktige for mennesker over hele verden.  
1213. De må gå foran hensynet til profitt og særinteressene til  
1214. stormaktene. SVs mål er internasjonale, økonomiske  
1215. institusjoner og regler som sikrer rettferdig fordeling,  
1216. arbeid og miljø.

1217.  
1218. SV ønsker et styrket FN og at flere internasjonale  
1219. avgjørelser flyttes til organer i FN-regi. En solidarisk  
1220. verden trenger flere avtaler som er juridisk forpliktende  
1221. for alle stater og virksomheter. I dag tas for mange  
1222. avgjørelser i internasjonale organisasjoner som er med  
1223. på å befeste de rådende maktforholdene og forskjellene,  
1224. som IMF, Verdensbanken, WTO og G20. At disse  
1225. demokratiseres eller erstattes med et sterkere FN og mer  
1226. demokratiske institusjoner, ivaretar interessene til de  
1227. svakeste statene og det store flertallet av verdens  
1228. befolkning. Skal makten til de globale konsernene  
1229. utfordres kreves en global motmakt. Det må skje  
1230. gjennom fagorganisering, internasjonalt faglig samarbeid  
1231. og en mobilisering av politisk styring av kapitalen både  
1232. på nasjonalt og internasjonalt nivå.

1233.  
1234. **Global omfordeling**  
1235. De gigantiske forskjellene mellom rike og fattige må  
1236. bekjempes både mellom land og innad i land. For å  
1237. skape utvikling og global omfordeling trengs store  
1238. endringer i verdens økonomiske strukturer. I dag går  
1239. de store pengestrømmene *fra* de fattige *til* de rike.  
1240.  
1241. Åpenhet om internasjonale pengestrømmer er en  
1242. forutsetning for å stoppe ulovlig kapitalflukt ut av  
1243. fattige land, som i omfang er mange ganger større  
1244. enn utviklingsbistanden. Skatteparadis må bekjempes,

1245. og selskapene må pålegges å rapportere investeringer,  
1246. virksomhet, inntekter og skatt for hvert enkelt land de  
1247. opererer i.

1248.  
1249. Internasjonal handel kan ha mange fordeler for både  
1250. rike og fattige land. Norge har stor interesse av at det  
1251. er et tydelig internasjonalt regelverk for handelen.  
1252.  
1253. SV arbeider for utviklingsfremmende internasjonale  
1254. handelsregler som ivaretar interessene til fattige folk i  
1255. fattige land. Handelsreglene må gi utviklingslanda  
1256. politisk handlingsrom, og ikke frata dem virkemidler  
1257. som har vært sentrale i vår egen utvikling, som  
1258. konsesjonsregler, heimfallsrett og krav til lokalt innhold  
1259. ved investeringer. Det er særlig viktig at landene får  
1260. muligheten til å bygge opp et variert næringsliv med mer  
1261. avansert vare- og tjenesteproduksjon, der arbeidstakeres  
1262. rettigheter er ivarettatt. Lokal matproduksjon må kunne  
1263. skjermes mot å bli utkonkurrert av subsidierte  
1264. landbruksprodukter fra rike land. Et  
1265. utviklingsfremmende handelssystem må også redusere  
1266. transport, for å ivareta miljøhensyn og smittevern.

1267.  
1268. Stor gjeldsbyrde skaper avhengighet og skeive makt-  
1269. forhold mellom låntaker og utlåner. Det trengs inter-  
1270. nasjonale prinsipper for ansvarlig långiving og låntaking  
1271. som kan hindre nye gjeldsfeller. Illegitim gjeld må slettes.  
1272.  
1273. SV arbeider for å etablere internasjonale skatter på  
1274. finanstransaksjoner og transport, som kan bidra til  
1275. finansiering av utvikling og klimatiltak i fattige land.  
1276. Norge må bli et foregangsland ved selv å innføre slike  
1277. skatter og avgifter.

1278.  
1279. Utviklingsbistanden fra rike land må økes, og brukes i  
1280. samsvar med mottakerlandas planer og prioriteringer.  
1281. Klimafinansiering må komme i tillegg til eksisterende  
1282. bistand.

1283.  
1284. **Internasjonale miljø- og klimautfordringer**  
1285. SVs mål er et økologisk, økonomisk og sosialt  
1286. bærekraftig samfunn. Det er et samfunn der makt og  
1287. ressurser er rettferdig fordelt, og der naturen ikke  
1288. overbelastes. Det er fullt mulig å skape et slikt samfunn,  
1289. men det krever dyptgripende endringer i måten vi  
1290. organiserer samfunnet på.

1291.  
1292. Naturen skal tas vare på fordi vi som mennesker er  
1293. avhengig av den, men også fordi den har verdi i seg selv.  
1294. Et rikt naturmangfold er vår viktigste ressurs, og sikrer  
1295. oss mat, medisiner, materialer og livskvalitet.

1296.  
1297. Naturressursene er begrensede ressurser som må  
1298. sette rammene for all økonomisk aktivitet. Jordas  
1299. ressursgrunnlag trues nå av et økonomisk system som  
1300. ikke tar hensyn til miljøet. Kapitalismens tvang til vekst  
1301. ødelegger ressursgrunnlaget og overbelaster naturen,  
1302. samtidig som den reduserer menneskene til forbrukere.  
1303. Kostnadene ved ødelegging av menneskenes  
1304. livsgrunnlag blir ikke tatt med i de økonomiske  
1305. aktørenes regnskaper, men blir betalt av de fattige  
1306. og marginaliserte, og skjøvet over på framtidige  
1307. generasjoner. Skal vi løse klimaproblemene og  
1308. bevare artsmangfoldet, kreves det en fundamental  
1309. omlegging der økologiske grenser og hensynet til  
1310. mennesker og miljøet er styrende for økonomien.  
1311.  
1312. Klimaendringer er den største utfordringen  
1313. menneskeheten står overfor. Menneskelig aktivitet har

1314. økt andelen klimagass i atmosfæren med over en  
 1315. tredel. Det betyr at havet stiger, at sult som følge av  
 1316. tørke vil sende millioner av mennesker på flukt, at  
 1317. tusenvis av arter vil forsvinne og at enorme verdier  
 1318. ødelegges.  
 1319.  
 1320. En global temperaturøkning er allerede i gang. Vi må  
 1321. hindre at temperaturøkningen på jorda overstiger to  
 1322. grader fra førindustrielt nivå dersom vi skal unngå  
 1323. alvorlige, uopprettelige skader på mennesker og miljø.  
 1324. Det krever at de globale utslippene av klimagasser  
 1325. reduseres drastisk, og at hensynet til klimaet må  
 1326. gjennomsyre alle beslutninger.  
 1327.  
 1328. Ingen av jordas innbyggere har større rett enn andre  
 1329. til å slippe ut klimagasser i atmosfæren. Men den rike  
 1330. delen av verden har stått for mye større klimautslipp  
 1331. enn mennesker i fattige land, samtidig som det er folk  
 1332. i fattige land som rammes hardest av klimaendringene.  
 1333. Dette gjør at rike land står i en *klimagjeld* til fattige  
 1334. land. De rike landene må derfor ta ansvar både for å  
 1335. kutte sine egne utslipp, og for å finansiere utslippskutt  
 1336. og klimatilpasning i den fattige delen av verden.  
 1337. Utviklingsland må også få muligheten til å øke sin  
 1338. velferd, men uten å belaste miljøet slik vesten har  
 1339. gjort. Først da kan vi skape *klimarettferdighet*.  
 1340.  
 1341. Verdens matproduksjon må sikres mot overbeskatning  
 1342. av ressurser og et industrielt fiskeri og landbruk som  
 1343. overforbruker naturressursene. SV mener  
 1344. matproduksjonen må ta vare på det biologiske  
 1345. mangfoldet, bidra til mindre transport av mat og  
 1346. begrense klimautslippene. Prinsippet om *matsuverenitet*  
 1347. må legges til grunn, slik at land på en demokratisk måte  
 1348. kan utforme landbrukspolitikken så den sikrer mat til  
 1349. sin egen befolkning. For å sikre matproduksjonen må  
 1350. dyrkbar jord vernes mot utbygging.  
 1351.  
 1352. Det trengs en omfattende omprioritering av verdens  
 1353. ressurser for å nå målet om et bærekraftig samfunn. Et  
 1354. mer demokratisk samfunn med sterkere politisk styring  
 1355. av økonomien er derfor nødvendig for å løse miljø-  
 1356. problemene. De store pengene og de kloke hodene må  
 1357. brukes til forskning og teknologiutvikling som styrer  
 1358. samfunnet i økologisk retning. Samfunnsplanleggingen  
 1359. må styrkes slik at viktige sektorer som transport,  
 1360. industri og landbruk tar hensyn til miljøet. Da må makt  
 1361. flyttes fra store selskaper og over til demokratiske  
 1362. organer som kan ta beslutninger til beste for mennesker  
 1363. og miljø. Slik henger miljøkampen nøye sammen med  
 1364. kampen for utjamning og demokrati.  
 1365.  
 1366. **En fredelig verden**  
 1367. Vi ønsker en verden der det finnes internasjonale regler  
 1368. og institusjoner for å sikre fred og sikkerhet, samtidig  
 1369. som flest mulig avgjørelser tas nært folk for å sikre  
 1370. demokrati og folkestyre. SVs internasjonale arbeid er  
 1371. forankret i fredsbevegelsen, menneskerettsbevegelser og  
 1372. arbeiderbevegelsen.  
 1373.  
 1374. Til tross for viktige framskritt, tar krig og væpnet vold  
 1375. livet av mange mennesker hvert år, særlig fattige menne-  
 1376. sker i fattige land, og stormaktenes atomarsenal kan  
 1377. fortsatt utrydde verden mange ganger. Bruddene på  
 1378. internasjonal lov og rett er fortsatt mange, og fattig-  
 1379. dom og utbytting er en viktig årsak til konflikt. NATO  
 1380. er med på å sikre at de rikeste landene kan ta i bruk  
 1381. både økonomiske og militære virkemidler for å ivareta  
 1382. sine interesser.

1383. I dag er USA en dominerende supermakt, men også  
 1384. regionale stormaker spiller en tyngre internasjonal rolle.  
 1385. Klima, fordeling og fred står fram som tre globale  
 1386. ufordringer som er tett vevet sammen.  
 1387.  
 1388. Terrorismens mål er å skape frykt og utrygghet. Uansett  
 1389. årsak kan terrorisme aldri forsvares. Innenfor de  
 1390. rammene som hensyn til demokratisk kontroll,  
 1391. menneskerettigheter og personvern setter, vil SV støtte  
 1392. nødvendige beredskapstiltak mot terroraksjoner. En  
 1393. langsiktig løsning av utfordringen fra ulike former for  
 1394. terror, kan bare finnes ved å bekjempe de faktorene som  
 1395. skaper grunnlag for ekstremisme og terrorisme.  
 1396.  
 1397. Verdens atomvåpenarsenaler utgjør en stor trussel mot  
 1398. fred og sikkerhet, og spredning av atomvåpen kan ha  
 1399. katastrofale konsekvenser. SV vil derfor ha et forbud  
 1400. mot atomvåpen, full atomnedrustning og en  
 1401. internasjonal konvensjon mot slike våpen. Norge bør  
 1402. søke samarbeid med andre land som arbeider for et  
 1403. forbud mot atomvåpen. SV vil motarbeide all bruk av  
 1404. landminer, klasevåpen, utarmet uran og kjemiske våpen.  
 1405.  
 1406. SV tar avstand fra all bruk av militærmakt som ikke er  
 1407. hjemlet i FN-pakten. 2000-tallets invasjoner i Irak og  
 1408. Afghanistan har vist de katastrofale konsekvensene slik  
 1409. bruk av militærmakt kan få. SV støtter okkuperte land  
 1410. og folk i deres kamp for frihet.  
 1411.  
 1412. Konflikt innad i land og væpnet vold tar livet av langt  
 1413. flere mennesker enn krig mellom land. FN må engasjere  
 1414. seg langt sterkere i disse konfliktene. Utvikling,  
 1415. forebygging og reelle fredsprosesser kan bidra til å  
 1416. hindre krig og starte en fredelig utvikling.  
 1417.  
 1418. SV vil styrke menneskerettigheter, internasjonale avtaler  
 1419. og institusjoner som forvalter dem. Vi vil ha sterkere  
 1420. sanksjonsmuligheter for å sikre disse. SV åpner for å  
 1421. bruke boikott og sanksjoner i situasjoner hvor andre  
 1422. diplomatiske, politiske og mellomfolkelige virkemidler  
 1423. har vist seg utilstrekkelige.  
 1424.  
 1425. **Internasjonal organisering**  
 1426. I møte med klimakrisa, verdens fattigdom og brudd på  
 1427. menneskerettigheter ser vi et stort behov for  
 1428. internasjonalt samarbeid basert på forpliktende avtaler  
 1429. mellom land.  
 1430.  
 1431. Den globale miljøforvaltningen er fragmentert og svak.  
 1432. SV arbeider for å styrke det internasjonale miljøarbeidet  
 1433. slik at verdenssamfunnet kan settes i stand til i fellesskap  
 1434. å løse de globale miljøutfordringene som farlige  
 1435. klimaendringer og masseutryddelse av plante- og  
 1436. dyrearter.  
 1437.  
 1438. Det finnes problemer som er av en slik karakter at de  
 1439. krever spesielt forpliktende former for internasjonalt  
 1440. samarbeid, for eksempel ulike former for overnasjonale  
 1441. ordninger der stater kan binde hverandre gjennom de  
 1442. vedtak som fattes. FN-systemets regler om krig og fred  
 1443. er, med alle sine mangler, av en slik art. Globale  
 1444. miljøtruslene og de utfordringene som fattigdommen og  
 1445. nøden i store deler av verden stiller oss overfor, kan også  
 1446. gjøre overnasjonalitet nødvendig, hvis det skal bli mulig  
 1447. med effektive tiltak raskt nok. Grunnleggende  
 1448. menneskerettigheter og minstestandarder innen  
 1449. arbeidslivet vil sikres best gjennom overnasjonale  
 1450. ordninger. Samtidig er det slik at hvis overnasjonalitet  
 1451. skal være forenlig med demokratiske samfunnsforhold

1452. må den begrenses til områder der det er aller mest  
 1453. nødvendig med overnasjonalitet.

1454.

#### 1455. **Dissens 5.**

1456. Et mindretall på fire (Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa, Mali  
 1457. Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård) vil erstatte avsnittet  
 1458. over med:  
 1459.  
 1460. Styrking av demokrati og folkestyre er en forutsetning  
 1461. for å utfordre de kreftene som har brakt verden ut i  
 1462. klimakrise og som opprettholder fattigdom. SV er  
 1463. skeptisk til overstatlighet fordi det svekker den  
 1464. demokratiske kontrakten mellom innbyggere og  
 1465. folkevalgte, ved at befolkningens mulighet til å stille  
 1466. beslutningstakere til ansvar for forpliktende vedtak  
 1467. forsvinner. Om vi skal lykkes med internasjonale tiltak  
 1468. er det en forutsetning at dette skjer gjennom en styrking  
 1469. av folkelige bevegelser som kjemper for miljø, rettigheter  
 1470. og omfordelig av penger og makt.

1471.

#### 1472. **Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk**

1473. SV mener norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk må  
 1474. bygge på to perspektiver:

- 1475. • En klar stemme for global rettferdighet, løsning på
- 1476. klimaproblemene, nedrustning og fredelig
- 1477. konfliktløsning.
- 1478. • Ansvar for egen sikkerhet i våre nærområder.

1479.

1480. Norges internasjonale stemme må styres av hva som  
 1481. kan sikre global rettferdighet, også der dette kommer  
 1482. i konflikt med norsk egeninteresse.  
 1483. Det viktigste for en fredeligere verden er å forebygge  
 1484. konflikter og redusere fattigdom og forskjeller. SV  
 1485. mener Norge skal fortsette å spille en meglerrolle i  
 1486. konflikter der det er ønsket. Norge skal kjennetegnes  
 1487. av vår satsing på diplomatiske, økonomiske og politiske  
 1488. virkemidler i møte med krig og konflikt. Vi skal være  
 1489. en pådriver for menneskerettigheter og arbeide for  
 1490. nedrustning. Norge må være en sterk stemme  
 1491. internasjonalt for å motarbeide at den sterkeste rett skal  
 1492. gjelde, og at de rikeste statene og selskapene skal kunne  
 1493. diktere den globale utviklingen.

1494.

1495. Norge må arbeide for å styrke internasjonale spilleregler.  
 1496. Vi må også være beredt til på egen hånd å innføre regler  
 1497. vi kjemper for internasjonalt, for eksempel når det  
 1498. gjelder økonomi, våpen og klima. Det er i vår  
 1499. egeninteresse å forbedre internasjonale spilleregler,  
 1500. og det er svært viktig for å hindre krig, urettferdighet  
 1501. og klimaproblemer.

1502.

1503. Norges rolle i verden består av mer enn vår uttalte  
 1504. utenriks- og utviklingspolitikk. Norges fotavtrykk  
 1505. preges av oljefondets investeringer, norske selskapers  
 1506. virksomhet i andre land og sterke eksportinteresser. Det  
 1507. trengs en langt bedre styring av norske investeringer og  
 1508. norsk eksport, for at disse ikke skal være i strid med  
 1509. hensynet til utvikling og miljø. Statlige selskaper må  
 1510. pålegges strenge krav til sin virksomhet i utlandet.  
 1511. Eksportinteressene må ikke gå foran fattige lands behov  
 1512. for politisk handlingsrom i internasjonale handels-  
 1513. forhandlinger. SVs mål er en samstemt norsk politikk  
 1514. for utvikling.

1515.

1516. Pensjonsfondet (SPU) gjør Norge til en stor finansiell  
 1517. aktør globalt. De etiske retningslinjene har vært viktige  
 1518. for å sette en stopper for at Norge gjennom oljefondet  
 1519. bidrar til alvorlig miljøødeleggelse, barnearbeid eller  
 1520. opprustningskapløp. Men det er mulig å bruke fondet

## 4. Global rettferdighet

1521. langt mer aktivt for å fremme utvikling og miljø verden  
1522. over, og SV mener vi har en plikt til å ta denne  
1523. muligheten i bruk.

1524.

1525. De etiske retningslinjene til pensjonsfondet må utvikles  
1526. til regler for aktive investeringer for miljøet og  
1527. rettferdighet, og bruke fondet aktivt for å påvirke  
1528. konserner, pensjonsfond, andre investorer og  
1529. regjeringer. En langt større del av fondets avkastning  
1530. bør brukes på miljø og utvikling. For framtidige  
1531. generasjoner er løsning av klimakrisa viktigere enn  
1532. størrelsen på fondet.

1533.

### 1534. Dissens 6.

1535. Et mindretall på seks (Jan O. Andersen, Kirsti Bergstø,  
1536. Ingrid Fiskaa, Dag Seierstad, Mali Steiro Tronsmoen,  
1537. Tina Åsgård) vil erstatte avsnittet over med:

1538.

1539. Pensjonsfondet bør brukes til oppbyggingen av en  
1540. alternativ verdensbank som kan gi land med behov for  
1541. lån til viktige miljø- eller utviklingsprosjekter, en  
1542. mulighet for å få hjelp og samtidig unngå de kravene  
1543. som IMF og Verdensbanken stiller til å føre en  
1544. markedsliberal, miljødeleggende og  
1545. fattigdomsskapende politikk.

1546.

1547. En slik alternativ verdensbank bør bistå med  
1548. kompetanse på å bekjempe skatteunndragelser og stille  
1549. betingelser knyttet til miljøkrav og at overklassens  
1550. inntekter og forbruk beskattes tilstrekkelig. I tillegg bør  
1551. det stilles krav om at demokratiske rettigheter,  
1552. urfolksrettigheter og faglige rettigheter sikres og  
1553. respekteres i mottakerlandene.

1554.

1555. EUs markedsliberalisme innebærer en systematisk  
1556. styrking av kapitalkreftene på bekostning av  
1557. fagbevegelsen og andre motkrefter i Europa. EU  
1558. undergraver demokratiet og svekker muligheten for  
1559. folkelig deltakelse. Utenfor EU står Norge langt friere til  
1560. å kjempe for global rettferdighet i solidaritet med dem  
1561. som trenger det mest. SV er derfor motstandere av norsk  
1562. EU-medlemskap.

1563.

1564. Hovedoppgaven i norsk sikkerhetspolitikk er å ivareta  
1565. det store norske land- og sjøterritoriet og de  
1566. sikkerhetsutfordringer som følger med det. Store  
1567. fiskeriressurser, usikkerhet om energiresurser, et styrket  
1568. Øst-Asia og Russland, og en gradvis åpning av  
1569. nordøstpassasjen på grunn av ismelting i Arktis gjør  
1570. nordområdene viktigere og mer konfliktfylte. Norge må  
1571. søke et godt samarbeid med Russland og andre stater  
1572. om å forsvare miljø og god ressursforvaltning i  
1573. nordområdene.

1574.

1575. Gjennom NATO-medlemskapet er Norge del av en  
1576. militær strategi som bygger på atomvåpen og åpner for  
1577. offensive militære operasjoner utenfor NATOs område.  
1578. Dette er trusler mot vår sikkerhet. NATO-medlemskapet  
1579. og det tette bilaterale militære samarbeidet knytter oss  
1580. for ensidig til USA i sikkerhetspolitikken. SV er mot  
1581. norsk medlemskap i NATO. Norge bør i stedet  
1582. samarbeide med de land vi har sterkest  
1583. interessefelleskap med. SV vil derfor arbeide for å  
1584. erstatte NATO med en nordisk eller nordeuropeisk  
1585. allianse som en kollektiv ramme for norsk sikkerhet.  
1586. Innen forsvar, økonomi og andre felt er det rom for en  
1587. tettere nordisk politisk sammenslutning. Det vil også  
1588. styrke den nordiske stemmen internasjonalt.

1589. Det norske forsvarets viktigste prioritet er oppgavene  
1590. i våre nærområder. Det gjelder tradisjonelle militære  
1591. trusler og sikkerhetsutfordringer knyttet til ressurser/  
1592. miljø, samfunnsikkerhet og terror. SV vil styrke Norges  
1593. politiske bidrag til fredsbygging og utvikling i sårbare  
1594. stater, og til beskyttelse av sivile og respekt for de  
1595. humanitære prinsippene i væpnet konflikt. Norge kan  
1596. delta i fredsbevarende operasjoner med et klart  
1597. FN-mandat. Slike operasjoner bør være i FN-regi.  
1598. Så lenge FN ikke har stående militære styrker som kan  
1599. utføre disse, kan FN gi andre organisasjoner i oppdrag  
1600. å utføre dem for FN. SV støtter ikke norsk deltakelse  
1601. i militære operasjoner på fremmed territorium som  
1602. bryter med dette. Prinsippet om allmenn verneplikt  
1603. bør opprettholdes. Norge skal ikke selge våpen til  
1604. land i krig, heller ikke til allierte land i krig.

# Forandring er mulig

1605. **Vår sosialistiske overbevisning**  
1606. **bygger på at alle mennesker er**  
1607. **like mye verdt. Klasseskiller kan**  
1608. **erstattes av rettferdig fordeling**  
1609. **og mer demokrati. Vår visjon er**  
1610. **et samfunn der ingen har makt**  
1611. **til å utnytte andre mennesker,**  
1612. **og der hensynet til miljøet settes**  
1613. **foran profitt.**

1614. Vi mennesker er skapere av vår egen virkelighet. Vi  
1615. påvirkes og formes av det samfunnet vi lever i. Vi fødes  
1616. inn i et samfunn som er fullt av normer og lover som har  
1617. blitt skapt av mennesker gjennom årtusener. Samfunnet  
1618. endres stadig ettersom folk påvirker det. Det gjør at folk  
1619. gjennom sin bevissthet og sine aktive handlinger har  
1620. forutsetninger for å skape et likestilt og solidarisk  
1621. samfunn.  
1622.

1623. Mennesket er i sin natur aktivt og produktiv. Det gjør at  
1624. vi kan skape, men også løse, store felles problemer som  
1625. møter menneskeheten. Mange får aldri muligheten til å  
1626. utvikle sine iboende ressurser. SV arbeider for et samfunn  
1627. som gir muligheter til utvikling og deltakelse. Rettferdig  
1628. fordeling og mangfold gir forutsetninger for at mennesker  
1629. kan leve på ulike måter, og utvikle sine relasjoner og  
1630. skapende evner.

1631.  
1632. Mennesket har unike evner til å samarbeide med andre,  
1633. Mennesker trenger ikke bare mat, søvn og varme. Vi  
1634. trenger andre mennesker. Det er det som gjør at vi kan  
1635. organisere oss, utvikle fredelig samkvem og lage lover som  
1636. følges. Det er det som gjør fellesskap mulig og ønskelig.  
1637. SV arbeider for et samfunn der vi løser viktige oppgaver i  
1638. fellesskap.

1639.  
1640. Mennesker har en unik evne til empati og solidaritet, og  
1641. har mulighet til å sette seg inn i andres opplevelser. SV  
1642. arbeider for et samfunn der vi ikke dømmes og rangeres  
1643. etter størrelsen på lommeboken, kjønn, hudfarge eller  
1644. seksualitet. Det gjør at det er selvsagt for oss å kjempe på  
1645. lag med de grupper i samfunnet som diskrimineres,  
1646. undertrykkes og usynliggjøres.  
1647.

1648. **Sterke allianser**  
1649. For SV går arbeid i og utenfor folkevalgte organer hånd i  
1650. hånd. Demokratiet utvides og fungerer best når folk flest  
1651. engasjeres i politisk arbeid og har direkte innflytelse på  
1652. politiske beslutninger. Folkelige, demokratiske bevegelsers  
1653. innflytelse på politikk er en forutsetning for et  
1654. velfungerende demokrati. Det er begrenset hva et  
1655. sosialistisk parti kan oppnå gjennom et parlamentarisk  
1656. system alene.  
1657.

1658. **Dissens 7.**  
1659. Et mindretall på fire (Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa, Mali  
1660. Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård) vil erstatte setningen  
1661. «Det er begrenset hva et sosialistisk parti kan oppnå  
1662. gjennom et parlamentarisk system alene.» over med:  
1663.  
1664. Forsøk på å realisere sosialistisk politikk vil alltid  
1665. møte motstand. Kapitalkreftene vil ikke gi fra seg makt  
1666. frivillig. I et kapitalistisk samfunn er det derfor  
1667. begrenset hva et sosialistisk parti kan oppnå basert  
1668. på parlamentarisk innflytelse alene.  
1669.  
1670. Deltakende demokrati på ulike samfunnsområder er en  
1671. bærebjelke i SVs strategi for økt folkemakt.  
1672.  
1673. SV deler mange mål med store folkelige bevegelser og vil  
1674. styrke båndene til bevegelser og organisasjoner.  
1675. Internasjonalt vil vi være en del av brede sosiale bevegelser  
1676. som mobiliserer en motmakt mot globale konserner og  
1677. politiske eliter. Nasjonalt er vi et talerør inn i politikken  
1678. for radikale folkelige bevegelser som vil trekke Norge mot  
1679. venstre.  
1680.  
1681. Kapitalkreftenes viktigste organiserte motkraft i dag er  
1682. fagbevegelsen. Den sitter på maktmidler som kan utfordre

1683. kapitalkreftene, fordi den organiserer folk som  
1684. gjennom sitt arbeid skaper verdiene i samfunnet. SVs  
1685. samarbeid med fagbevegelsen og SVs politiske arbeid  
1686. for å styrke fagbevegelsens posisjon i samfunnet er  
1687. derfor avgjørende viktig. SV vil være en drivkraft for  
1688. å bygge broer og kraftfulle allianser mellom  
1689. fagbevegelsen og andre sosiale bevegelser, både  
1690. nasjonalt og internasjonalt.  
1691.  
1692. Kampen for sosialisme må først og fremst drives  
1693. gjennom en massiv folkelig mobilisering, forankret i  
1694. de sosiale gruppene som rammes når  
1695. markedskreftene får styre fritt. Et sosialistisk parti er  
1696. aldri sterkere i folkevalgte organ enn den folkelige  
1697. mobiliseringen som skjer utenfor. Det er her vi  
1698. henter vår styrke.

1699.  
1700. **Dissens 8.**  
1701. Et mindretall på seks (Ahmad Ghanizadeh, Hans  
1702. Olav Lahlum, Rolf Jørn Karslen, Bård Vegar  
1703. Solhjell, Heidi Sørensen, Torbjørn Urfjell) vil erstatte  
1704. avsnittet over med:

1705.  
1706. Kampen for sosialisme må forankres i de sosiale  
1707. gruppene som rammes når markedskreftene får styre  
1708. fritt. Dette er et kontinuerlig arbeid, og må ikke  
1709. begrenses til valgkampene.

1710.  
1711. Gjennom politisk oppslutning i valg vil SV bruke sin  
1712. posisjon til å drive fram forandring. På alle nivåer  
1713. kan folkevalgte organer ha stor makt, og arbeidet  
1714. med å stille til valg og vinne flertall er  
1715. nøkkelaktiviteten for et politisk parti. Ingen  
1716. grunnleggende forandring i sosialistisk retning er  
1717. mulig uten å vinne flertall i folkevalgte organer.  
1718.  
1719. SV vil bruke folkevalgte organer til å demokratisere  
1720. økonomien og forvaltningen av våre felles  
1721. naturressurser gjennom offentlig eierskap, politiske  
1722. reguleringer og folkevalgt styring.  
1723.  
1724. SV vil samarbeide med andre partier i folkevalgte  
1725. organer for å få gjennomslag for vår politikk. SV vil  
1726. søke maktposisjoner når dette kan dreie  
1727. samfunnsutviklingen mot venstre. Nasjonalt vil vi  
1728. søke regjeringsmakt og flertall i Stortinget for en  
1729. allianse som kan oppnå dette. Lokalt vil vi søke  
1730. ulike samarbeid og konstellasjoner basert på hva  
1731. som kan gi størst uttelling for vår politikk i det  
1732. enkelte fylke og den enkelte kommune. SV vil  
1733. internasjonalt, nasjonalt og lokalt samarbeide med  
1734. sosiale bevegelser og interesseorganisasjoner som  
1735. kan bidra til å styrke vår politiske  
1736. gjennomslagskraft.

1737.  
1738. **Dissens 9.**  
1739. Et mindretall på fire (Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa,  
1740. Mali Steiro Tronsmoen, Tina Åsgård) vil stryke  
1741. «Nasjonalt vil vi søke regjeringsmakt og flertall i  
1742. Stortinget for en allianse som kan dreie Norge mot  
1743. venstre. Lokalt vil vi søke ulike samarbeid og  
1744. konstellasjoner basert på hva som kan gi størst  
1745. uttelling for vår politikk i det enkelte fylke og den  
1746. enkelte kommune.» i avsnittet over.

1747.  
1748. Vi styrer samfunnsutviklingen selv. Samfunnet er  
1749. skapt av mennesker og kan endres av mennesker.  
1750. Sammen kan vi forandre verden og hverdagen til  
1751. det bedre.

# SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Akersgata 35, 0158 Oslo - Tlf: 21 93 33 00  
post@sv.no - www.sv.no